

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν οἱ Γεωμέτραι
μάλιστα διαφέρουσιν διάφορα εἶδη Προτά-
σεων.

Αφ' ἧς εἰδείξαμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπερ ἄκριτως ἀνήκον
εἰς τὰς προτάσεις, καὶ ἐκθέσαμεν τὰς κανόνας, ὅπερ
πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁποῖος ἀγαπᾷ νὰ φαίνων-
ται αἱ προτάσεις τε ἀληθεῖς καὶ ἀκρεβεῖς, δεῦν λείπο-
μεν νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ καὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀ-
νομάτων ἐκείνων, δι' ὧν μερικοὶ Φιλόσοφοι, καὶ ἰδιαί-
τερον οἱ Γεωμέτραι τὰς διαφέρουσιν.

Λοιπὸν Ορισμὸς ὀνομάζεται μία πρότασις, εἰς τὴν
ὁποῖαν ἐξηγεῖται τί εἶναι εἷς ἀπᾶν, ἢ τί ση-
μαίνει τὸ ὄνομα τῶν καθᾶς, τετραγώνον εἶναι εἷς
ἄκμα εὐθύγραμμον, συγκείμενον ἀπὸ τεσσάρων πλο-
ρῶν ἴσων ἀκμῶν, καὶ τεσσάρων γωνιῶν ὀρθῶν.

Ἀξίωμα εἶναι μία πρότασις, ἢ ὁποῖα δηλοῖ μίαν
ἀλήθειαν καθ' ἑαυτὴν πρόδηλον· καθὼς, τὸ ὅλον εἶ-
ναι μεγαλύτερον ἀπὸ κάθε μέρος τε.

Ἄιτημα λέγεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁποῖαν ζη-
τεῖται νὰ δοθῇ εἷς ἀπᾶν, ὅπερ τῶν ὁποῖων δεῦν εἶ-
ναι καμμία ἀμφιβολία· καθὼς, εἰς εἷς ὀπίπεδον
νὰ ἔραβῆξῃ μίαν γραμμὴν ἀπὸ εἷς σημείου εἰς ἄλλο.

Θεώρημα λέγεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁποῖαν
προτίθεται μία ἀλήθεια, ἢ ὁποῖα χρειάζεται ἀπό-
δειξιν· καθὼς, ἀπίσως δύο γραμμαὶ τετραγώνου ἢ μία
ἀπὸ τῶν ἄλλων, αἱ καὶ κορυφῶν ἀντικείμεναι γωνίαι
εἶναι ἴσαι ἀλλήλαις.

Πρόβλημα ὀνομάζεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁ-
ποῖαν προβάλλεται εἷς ἀπᾶν ὅτι νὰ γῆ· καθὼς, μίαν
δοθεῖσαν γραμμὴν, ἢ γωνίαν νὰ τὴν διαί-
ρῆσιν εἰς δύο μέρη ἴσα.

Λήμμα λέγεται μία πρότασις, ἢ ὁποῖα προτίθεται εἰς εἷς εἴδη θεώρημα, ἢ εἰς εἷς εἴδη πρόβλημα, ὅπου εἶναι χρεία νὰ τὸ μεταχειρισθῶν εἰς τὸ ἴδιον θεώρημα, ἢ πρόβλημα· καὶ περιέχει μίαν ἀλήθειαν, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἀποδεδειγμένη ἀπὸ προτιότερα· καθὼς, ἀνίσως δεῖ νὰ δείξω, ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι τῆς καθῆ τετραγώνου εἶναι ἴσαι δυσὶν ὀρθαῖς, θελήσω νὰ μεταχειρισθῶ τὰς ἀλλήλους, πρέπει νὰ προδείξω τὸ λήμμα, ὅτι ἀφ' ἑὺ δύο ἀλλήλοισι τμηθῶν ἀπὸ μίαν τρίτην, αἱ ἐναλλαξ ἐντὸς γωνίαι εἶναι ἴσαι ἀλλήλαις· ὁμοίως καὶ ἢ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη τῆς τεμνέσης ὀρθείας.

Πόρισμα λέγεται μία πρότασις, ὅπως δηλοῖ μίαν ἀλήθειαν, ἢ ὁποῖα ἀδύναται ἀμέσως ἀπὸ εἷς θεώρημα, ἢ πρόβλημα· καθὼς, ἀπὸ τὸ θεώρημα, ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι καθῆ τετραγώνου ὁμοῦ ληφθεῖσαι εἶναι ἴσαι δυσὶν ὀρθαῖς, ἔπεται ἀμέσως αὐτόθεν, ὅτι καθῆ γωνία εἰς τὸ τετράγωνον ἰσοπλεύρου, καὶ δι' αὐτὸ τῆτο ἰσογωνίου, πρέπει νὰ εἶναι ἴση τετραμορίῳ δύο ὀρθῶν, ἢ ἑκτεμορίῳ μιᾶς ὀρθῆς.

Σχόλιον τέλος πάντων λέγεται μία πρότασις, ὅπως προδέτεται εἰς εἷς εἴδη θεώρημα, ἢ εἰς εἷς εἴδη πρόβλημα, δεῖ νὰ τὸ διαλευκάνῃ περὶ ἑαυτὸν, ἢ δεῖ νὰ δείξῃ καμμίαν ἐπωφελεῖν χεῖσιν τε· καθὼς τὰ θεώρηματα, ὅπως θεωρῶν τὰς ιδιότητες τῶν τετραγώνων, χρησιμὸν εἰς τὸ νὰ διδάξῃ τὸν τρόπον τῆς νὰ μετρήσῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἔδαφος, τὸ ὕψος εἰς πύργου· ἀπὸ τὴν ὄχθον, τὸ πλάτος εἰς ποταμοῦ, καὶ τὰ ἀπλήσια· ἀλλὰ περὶ τῶν θέλων ὁμιλήσει μᾶλλον ταῦτα πλατύτερον.

Τ Μ Η Μ Α Γ.

Π Ε Ρ Ι Ε Π Ι Χ Ε Ι Ρ Η Σ Ε Ω Ν .

Κάθε σειρά Προτάσεων ἀναλαμβανομένων εἰς ἀποδείξιν τινός πράγματος, ὀνομάζεται ἐπιχειρήσις, καὶ οἱ λόγοι, ὅπως μεταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ τὸ ἀποδείξω, λέγονται ἀποδείξεις, ἢ ἐπιχειρήματα (1).

Ἐσημειώσαμεν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον Μέρος τῆς παράσης πραγματείας (Τμήμ. Α'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. 2. §. 1.), ὅτι ὅποτεν ἡ συμφωνία, ἢ ἁρμονία δύο ἰδεῶν δεῖ φαίνεται ἀμέσως, ἀναβάλλονται αἱ δύο μὲ μίαν τρίτην, ἢ νὰ συναξωμεν ὑπὸ τῆς συμφωνίας, ἢ ἁρμονίας, ὅπως ἔχον μὲ αὐτῶν, αὐτὰ καὶ αὐτὰ συμφωνῶν ἀλλήλαις· καὶ εἰς αὐτὸ εἶπαμεν ὅτι συνίσταται τὸ ἁγνόνημα.

Λοι-

(1) Τὸν ὄρον Ἐπιχείρημα οἱ παλαιοὶ, καὶ πολλοὶ τῆς νεωτέρων, τὸν ἐκλαμβάνον ὡς ἅμους τῶ συλλογισμῶ, τῶ ἐνθυμήματος, τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῶ ἰδιαίτερον ὀνομαζομένης ἐπιχειρήματος. Ἐγὼ ὅμως ἀντὶ τῶ ἐπιχειρήματος μεταχειρίζομαι τῶ λέξιν ἐπιχειρήσις, ὅπως ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς εἰς τῶ Ἰταλικῶν λέξιν τῶ Συγγραφέως μου *argomento*, καὶ τὸν ἐκλαμβάνω ὡς ἅμους τῶ συλλογισμῶ, τῶ ἐνθυμήματος, τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῶ ἐπιχειρήματος, ἢ νὰ μὴ συμπίπτῃ κατ' ὄνομα τὸ ἅμους μὲ τὸ εἶδος. Ὅτι δὲ τὸ ἐπιχειρήσις ἐλαμβάνετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀντὶ ἐπιχειρήματος, καὶ τῶτο ἀντὶ ἐκείνης, δῆλον ἐκ τῆς ἐξῆς χρήσεως. „ εἰσκεταί τὸν παν ἐπιχείρημα γινόμενον ὑπὸ τῆς πειρασσεως “ (Ἰρμου. παρὰ Στεφάνου τῶ Ἐρρίκου)· καὶ οἱ μὲν Στωϊκοὶ „ τῶ ἐαυτῆς δόξαν κατὰσκοιάζουσι ἢ δύο ἐπιχειρήσεων (παρὰ τῶ αὐτῶ). ὅς ὦν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ ἐπιχείρημα, καὶ ἡ ἐπιχειρήσις ὡς ἅμους λαμβάνεται τῆς ἁρμόρων εἰδῶν τῶ λέξεσιν ἐκφαινομένης διανοήματος. Ἐκλαμβάνω ὅμως πολλαχῶ εἰς τῶ παράσης πραγματείας καὶ τὸ ἐπιχείρημα ἀντὶ ἐπιχειρήσεως, ἢτοι ὡς ἅμους, ὅπως δεῖ συμβαίνει ἀμφιβολία.

Λοιπὸν μία τέτοια συμφωνία, ἢ διαφωνία τῶν δύο προτιθεμένων ἰδεῶν μετὰ τὴν τρίτην κάμνει τὴν ἀποδείξιν, ἢ τὸ ἐπιχείρημα· καὶ ἡ σειρά τῶν προτάσεων, ἢ μέσων τῶν ὁποίων, ἀπὸ τὴν συμφωνίαν, ἢ διαφωνίαν, ὅπῃ ἔχον αἱ δύο μετὰ τὴν τρίτην, ἀποδείχνεται ἢ συμφωνία, ἢ διαφωνία, ὅπῃ ἔχον αὐταὶ πρὸς ἀλλήλας, εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ λέγεται ἐπιχειρήσις. Θέλωντας, φέρειπείν, νὰ δείξωμεν, ὅτι ἡ ἀργία εἶναι φθικτέα, λαμβάνομεν τρίτην ἰδέαν τὴν βλαβερὸν, καὶ λέγομεν ἔτσι.

Ἡ ἀργία εἶναι φθικτέα, ἐπειδὴ εἶναι βλαβερὰ, καὶ κάθε πρᾶγμα βλαβερὸν εἶναι φθικτέον.

Ὁ κοινότερος ἔσπος τῶν ἐπιχειρεῖν, καὶ ὅπῃ εἶναι εἰς φθισιοτέραν χῆσιν, καὶ εἰς τὸ ὀμιλεῖν καὶ εἰς τὸ γράφειν εἶναι αὐτός, ὅπῃ εἰδείξαμεν ἔδω, ὁ ὁποῖος εἶναι πρῶτος καὶ φυσικώτερος· ἐπειδὴ ἡ φυσικὴ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ προβάλλεται πρὸ πάντων ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει νὰ ἀποδειχθῆ, καὶ ἔπειτα νὰ προθέτῃται ἡ ἀποδείξις.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ὁμῶς ἠθέλησαν νὰ ἀνασρέψωσιν αὐτὴν τὴν τάξιν, καὶ ἀντὶ νὰ εἶπῶσιν ἡ ἀργία εἶναι φθικτέα, ἢ τὴν βλαβερὰ, καὶ κάθε βλαβερὸν εἶναι φθικτέον, ἢ γὰρ πησαν καλλίτερα νὰ λέγωσιν ἀνεστραμμένως, κάθε πρᾶγμα βλαβερὸν εἶναι φθικτέον· ἢ ἀργία εἶναι πρᾶγμα βλαβερὸν· ἢ ἀργία ἄρα εἶναι φθικτέα.

Αὐτὸν τὸν ἔσπον τῶν ἐπιχειρεῖν τὸν ὀνόμασαν Συλλογισμόν, πρὸς τῶν ὁποίων εἰσέδωκαν κανόνας ἀπείρους καὶ ἀνωφελεῖς, ὡς τὰ πολλὰ καὶ σκοτεινοτάτους (1).

Εἴσω

(1) Τὴν δόξιν τῆς ἐφαρμόσεως τῶν Συλλογισμῶν, ἢ τῶν ἀλλήλων τῆς ἀνακαλύψεως τῶν νόμων τε, καὶ τῶν προσδιορισμῶν τῆς τέχνης τε, ὁ Ἀββᾶ Βαρθελεμῆς (Περὶ τῶν Νέων Ἀνάρχ. Τόμ. Ε'. Κεφ. 17.) τὴν ἀποδίδει εἰς τὸν Ἀριστοτέλην. Διὰ τὸ ὅτι οὗτος ὁμῶς ἐγὼ δὲν ἰξούρω πόσον ἀρέσει τὰ τῶν εἶναι ἀρχαίως ἢ Φιλοσοφία.

Ἐξω ἄπο αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως ἄσέλ-
 λην ἀκόμι καὶ ἄλλα, καθὼς εἶναι τὸ ἐνθύμημα, τὸ
 ἐπιχείρημα, τὸ δίλημμα, ὁ σωρείτης, ἢ ἡ ἐπαγωγὴ.
 Ὡς τῆς ὁποίων τέτων ὅλων θέλωμεν ὀμιλήσει σω-
 τώμως ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, ἵνα νὰ τὰ γνωρίζωμεν καὶ
 νὰ μεταχειρίζομεθα καλῶς, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ χρεία.
 Δὲν θέλωμεν λείπει ὅμως νὰ ἀγαθὰ βωμεν συτόμως
 καὶ ὡς τῆς ὁποίων τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ ἐστὶ τῆς
 πηγῶν, ἄπο τὰς ὁποίας ἀξαρύονται· μὲ ὅλον ὅπως οἱ
 νεώτεροι Διαλεκτικοὶ φαίνονται ὅτι ἐπάξιόντων νὰ ἔμ-
 βαν εἰς μίαν τέτοιαν πραγματείαν, ὡς ἀλείπωντάς τιν
 εἰς τὰς Ρήτορας.

Κ Ε-

Ὅτι ὁ Συλλογισμὸς εἶναι πάντῃ ἀνώφελης πρὸς ἀπόκτησιν τῆς γνώ-
 σεων, τὸ ἀπέδειξεν ὁ Λόκιος (Δοκίμ. Φιλοσοφ. Βιβλ. Δ'. Κεφ.
 17)· ἵνα τὸ Συλλογισμὸς ἀρχινᾷ ἄπο τὰς χυρῆς προτάσεις,
 ἵνα νὰ καταβῆ εἰς τὰς μερικὰς, καὶ αἱ γνώσεις τὴν ἀντίον δὲν ἀπο-
 κτήσεται πᾶρεξ πηγαινόντας ἄπο τὰ μερικὰ εἰς τὰ χυρῆς. Εἰς τὴν
 ἀπόδειξιν αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ἵδαμεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Συλλογισ-
 μὸς ὑπάγει ἐναντίον εἰς τὴν φυσικὴν τάξιν· καὶ τῆς ἀληθείας εἶ-
 ναι ἀσάκιοι τὸ νὰ μεταχειρίζηται τις τὸν συλλογιστικὸν τρόπον εἰς
 τὰς ὀμιλίαις, ἢ εἰς τὰ Βιβλία. Ἡ χρῆσις λοιπὸν τῆς συλλογισ-
 μῆς πειροῖται μόνον εἰς τὸ νὰ δίδῃ ἐν μέσον δὺκολώτερον πρὸς
 ἔλεγχον τινὸς ἰχυρογνώμονος ἀνθρώπου· ἵνα τὸ, ἀφ' ἧς ὁ ποιῆτος
 δεχθῆ τὰς δύο πρώτας προτάσεις, ἀν' ὁ Συλλογισμὸς εἶναι ὀρθὸς,
 δὲν ἔχει πλέον πᾶ νὰ καταφύγῃ, ἵνα νὰ μὴ ὑποδεχθῆ καὶ τὴν
 τρίτην· καὶ ἴσως μὲ ποιῆτον σκοπὸν εὐρέθῃ ἄπο τὸν Ἀεισοτέλη,
 εἰς ἐκείνας τὰς καιρὰς, ὅπως ἡ Ἑλλάς ἦτον πανταχόθεν πλημμυ-
 ρισμένη ἄπο Σοφιστῶν· ἀλλ' οἱ Διαλεκτικοὶ ἐτεχνώθησαν πολλὰ
 ὀυλίγορα τὸν τρόπον νὰ ἀφανίσεν καὶ τὴν πρὸς τὴν χρῆσιν· ἵνα τὸ μὲ
 τὰς λεπτάς τῶν διασολὰς ἐφύρασαν μὲτα μέσα, ἵνα νὰ φύγῃ ἄπο
 τὰς χεῖρας καὶ ὑπόταν ἦσαν συμὰ νὰ ληφθῆν· ὅπως ὅπως ἡ Δια-
 λεκτικὴ κεντὰ εἰς αὐτὰς ἔγινε μάλλον μίαν μορμαχικὴν τέχνην, πα-
 ρὰ μίαν τέχνην τῆς συλλογίζεσθαι, καὶ ὑστερα ἄπο πολλὰς εἰδὰς καὶ φι-
 λονηκίας, ἀπαιτήματα ἐφύρασαν εἰς κἀκεῖνα συμπέρασμα. Ἀλλὰ τὸ
 χειρότερον κακὸν, ὅπως ἐκκεῖνον ὁ Συλλογισμὸς εἰς τὴν Φιλοσοφίαν
 εἶναι τῆτο, ὅπως μὲ τὸ νὰ ἐχάθητο ὅλοι εἰς τὴν συλλογιστικὴν τέ-
 χνην,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Συλλογισμῶν, Ἐνθύμηματος
ἔν Ἐπιχειρήματος.

Ο Συλλογισμὸς εἶναι μία ἐπιχειρήσις συγκροτημένη
ἀπὸ τρεῶν προτάσεων, διατεθειμένης εἰς τὸν ὅπου, ὅπως
ἀπὸ τῶν δύο πρώτων συνάγεται ἀναγκαστικῶς ἢ τρίτη,
καθὼς εἰς τὸ προειρημένον παράδειγμα, καὶ εἰς τὰ ἐ-
πόμενα δύο.

α.) Κάθε ἔσθια νοητικὴ εἶναι ἀπλή,
Ἡ ψυχὴ εἶναι ἔσθια νοητικὴ,
Λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή.

β.) Κάθε βαρὺ εἶναι σῶμα,
Ὁ ἀήρ εἶναι βαρὺς,
Λοιπὸν ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα.

Τὸ Ἐνθύμημα εἶναι εἷς συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον ἀδελφίζεται ἡ μία ἀπὸ τῶν δύο πρώτων προ-
τάσεων, ὅπου εἶναι εὐκόλον νὰ ὑπονοηθῇ οἴκοθεν.
Εἰς τὸν πρώτον συλλογισμὸν, παραδείγματος χάριν,
ἢμπορεῖ νὰ ἀδελφισθῇ ἡ δεύτερα πρότασις, λέγων-
τας μόνον.

Κάθε ἔσθια νοητικὴ εἶναι ἀπλή,
Λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή.

Ὁμοίως καὶ εἰς τὸν δεύτερον ἢμπορεῖ νὰ λείψῃ ἡ
πρώτη πρότασις, λέγωντας ἔτι.

Ὁ ἀήρ εἶναι βαρὺς,
Λοιπὸν ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα.

Τὸ

ἔτι, καὶ εἰς τὰς ἀλλότεις, ὅπως αὐτὴ ἀρξάνη, οἱ Φιλόσοφοι δὲν
ἐφορτίσθη πλέον μήτε διὰ ἀνάλυσιν, μήτε διὰ παρατηρήσεις,
μήτε διὰ πείρας ὅθεν ἡ Φιλοσοφία πολλὰς αἰῶνας, ἐμεινέ ἄνε-
δὸν ἐνταφιασμένη εἰς ἐπιφανῆς λεπτολογίας, ματαιὰς λογοτείας,
καὶ πάντα ἀχρήστους συζητήσεις.

84 Τμήμ. Γ'. Περί Ἐπιχειρήσεων.

Τὸ Ἐπιχείρημα εἶναι ἓως συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον προθέτεται ἡ ὑπόδειξις τῆς μίας, ἢ τῆς ἄλλης, ἢ καὶ ἰσὺς δύο πρώτων προτάσεων, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ χρεία, τῶν ἑσὶν ὅταν δεῦν εἶναι καθ' ἑαυτὰς σαφεῖς.

Εἰς τὸν πρώτον συλλογισμὸν, ἀναδείγματος χάριν, ἡ πρώτη πρότασις ὅτι κάθε ἔστια νοητικὴ εἶναι ἀπλή, χρειάζεται ὑπόδειξιν, ἡ ὁποία συναγεται ἀπὸ τῆς, ὅπως μία ἔστια συνθέτος δεῦν ἢμπορεῖ νὰ ἔχη καμμίαν συνείδησιν πολλῶν ιδεῶν ὁμοχρόνων, μῆτε καὶ καμμίαν σύγκρισιν, καὶ ἐπομένως μῆτε κρίσιν, μῆτε ἐξάνοημα.

Εἰς τὸν δεύτερον χρειάζεται ὑπόδειξιν ἡ δεύτερα, ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι βαρὺς, ἡ ὁποία συναγεται ἀπὸ τὴν ἀνατήρησιν, ὅτι ὁ ἀήρ θλίβει τὸν ὑδράργυρον εἰς τὸ βαρόμετρον, θλίβει τὸ νερὸν εἰς τὰς ἀναπνοῦσας σίφωνας, κτλ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περί Συλλογισμῶ ἐν γένει.

Αἱ δύο πρώται προτάσεις τῶ συλλογισμῶ ὀνομάζονται τεθεῖντα, καὶ κείμενα, καὶ ἡ μία ἀπὸ αὐτὰς μείζων, καὶ ἡ ἄλλη ἐλάσσων· ἐπειδὴ ἡ μία πρέπει νὰ εἶναι καθόλου, καὶ ἡ ἄλλη ἢ ἐπὶ μέρους, ἢ καθ' ἕκαστα· ἡ τρίτη λέγεται ἐπόμενον, ἐπειδὴ ἔπεται ἀπὸ τὰ τεθεῖντα, τῶν ἑσὶ τὰς δύο πρώτας, καὶ συμπέρασμα, καὶ συναγόμενον.

Ὅροι εἰς τὸν συλλογισμὸν διατίθενται τρεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχῶν εἰς τὰς τρεῖς ιδέας, ὅπως εἰς αὐτὸν ἀναβάλλονται, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκεῖνος, ὅπως δηλοῖ τὸ ὑποκείμενον, καὶ ὁ λόγος, ὀνομάζεται ὅρος ἐλάσσων, ἢ ἄκρον ἔλαττον, καὶ ἐκεῖνος, ὅπως δηλοῖ τὸ κατηγορούμενον, ὅπως καταφάσκειται εἰς τὸ ὑποκείμενον,

ρον, η άποφάσκειται άπό αυτό, λέγεται μείζον όρος, η άκρον μείζον· η εκείνος, όπᾶ παριστάει την τρίτω ιδέα (με τλω όποίαν αἰσβάλλονται αϊ δύο πρώται) ονομάζεται μέσος όρος, η μέσον άκρον· αἰσδειγματος χάριν εις τον τελευταϊον συλλογισμον, αἰρ είναι ο ελάσσων όρος, σῶμα ο μείζων, η βαρυ ο μέσος· επειδη αναπληροϊ τόπον μεσίτε, συνάπτωνται, η χωρίζονται τας δύο έννοιαις.

Όπόταν το συναγόμενον / είναι πρότασις καταφατική, ο συλλογισμός λέγεται καταφατικός, ως οί προειλημμένοι εις αἰσδειγματα· όταν όμως το συναγόμενον είναι άποφατικόν, και ο συλλογισμός άποφατικός ονομάζεται, ως τα ακόλουθα δύο αἰσδειγματα.

Α.) Κάθε υσία νοητική είναι άπλη·

Η ύλη δὲν είναι άπλη·

Λοιπόν η ύλη δὲν είναι υσία νοητική.

Β.) Κάμμια υσία σωφτεος δὲν ήμπορεί να νοη·

Η ύλη είναι υσία σωφτεος·

Λοιπόν η ύλη δὲν ήμπορεί να νοη.

Διασέλλων προσέτι τες συλλογισμας εις άπλες και σωφτεες, καθ' ο αϊ προτάσεις τες είναι άπλαι όλα, η είναι η κάμμια άπό αυταις σωφτεος. Θέλωμε ομιλήσει και αἰσ τῆς δύο τέτων ειδων, αρχίζοντας άπό τες πρώτες.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περί Συλλογισμῶν Α' πλωμ.

Οί Διαλεκτικοί εξώδδων πολλας λόγες εις το να άποδώσεν τες κανόνας τῆς άπλων συλλογισμων, πολυπλασιάζωνταις τες επ' άπειρον· τον αληθινόν όμως η μόνον η καθολικόν και εξαρτώμενον άπό τλω φύσιν τῆς ιδίαις συλλογισμας, φαίνεται πως δὲν τον ιδον κάμμιαν φοραν, η είναι ετος.

Κάθε συλλογισμὸς ἀπλῆς συνίσταται ἔξ ἰδίας φύσεως, α'. εἰς μίαν πρότασιν καθόλη, ἧ' τῆς ὁποίας καταφάσκεται, ἢ ἀποφάσκεται, ὅτι εἰς μίαν ὁποιαδήποτε κλάσιν πραγμάτων ἀνήκει εἷς ὁποιοῦδήποτε κατηγορέμενον. β'. εἰς μίαν πρότασιν ἐπὶ μέρους, ἢ καθ' ἕκαστα, ἧ' τῆς ὁποίας καταφάσκεται, ἢ ἀποφάσκεται, ὅτι τὸ πρᾶγμα, ᾧ ἔστι ὁ λόγος, ὑπάγεται εἰς ἐκεῖνὴν τὴν κλάσιν. γ'. εἰς τὸ συμπέρασμα, δι' ἃ συνάγεται, ὅτι ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον πρέπει νὰ ἀνήκει, ἢ νὰ μὴ ἀνήκει καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα, ᾧ ἔστι ὁ λόγος.

Ὅθεν εἰς τὸν καταφατικὸν συλλογισμὸν τὸ συμπέρασμα, δι' ἃ καταφάσκεται, ὅτι εἰς εἷς δοθεὶν πρᾶγμα ἀνήκει εἷς δοθεὶν κατηγορέμενον, θέλει εἶναι ἐπ' ἀκριβῆς ἀληθινόν, ὅποταν εἶναι ἀληθινόν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀνήκει εἰς μίαν δοθεῖσαν κλάσιν, καὶ ὅτι ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον ἀνήκει εἰς αὐτὴν τὴν κλάσιν καθολικῶς, τῶν ἔστιν εἰς ὅλην.

Παραδείγματος χάριν εἶναι ἀληθινόν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλῆ, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινόν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι μία εἴς ἡ νοητικὴ, καὶ ὅτι κάθε εἴς ἡ νοητικὴ πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἀπλῆ. Εἶναι παρομοίως ἀληθινόν, ὅτι ὁ ἀὴρ εἶναι σῶμα, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινόν, καὶ ὅτι ὁ ἀὴρ εἶναι βαρὺς, καὶ ὅτι κάθε βαρὺ εἶναι σῶμα.

Εἰς τὸν ἀποφατικὸν συλλογισμὸν, ἧ' νὰ εἶναι τὸ συμπέρασμα ἀληθινόν, ἀπαιτεῖται δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ προτιθέμενον πρᾶγμα νὰ μὴ ὑπάγεται εἰς τὴν κλάσιν ἐκεῖνῃ, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον ἀνήκει ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον· καὶ κατὰ τῶν τῶν τῶν τῶν συμπεραίνεται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι ἡ ὕλη δὲν εἶναι εἴς ἡ νοητικὴ, ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἴς ἡ ἀπλῆ, καὶ κάθε εἴς ἡ νοητικὴ πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἀπλῆ· ἢ τὸ πρᾶγμα, ᾧ ἔστι ὁ λόγος, νὰ ὑπάγεται εἰς μίαν κλάσιν, μετὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἔμπορεῖ νὰ συνέλθῃ ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον· καὶ κατὰ τῶν τῶν τῶν τῶν εἶναι ὀρθότατον τὸ συμ-

συμπέρασμα, ὅτι ἡ ὕλη δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν, ἐπειδὴ ἡ ὕλη εἶναι μία ἕσία συώθετος, καὶ ἡ ἕδεμία ἕσία συώθετος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν.

Μὲ τίτεις τῆ κανόνες μόνον ἠμπορεῖ τινὰς νὰ ἄποφασίσῃ καὶ τῆς ὀρθότητος ὅποισδήποτε ἄπλε συλλογισμῶν, πῶσον καταφατικῶν, ὅσον καὶ ἄποφατικῶν χωρὶς νὰ χρεαθῆ ὅλας ἐκείνας, ὅπῃ ἐφαντάθησαν οἱ Διαλεκτικοί, τῆς ὁποῖας ἡμεῖς θέλομεν τῆς ἀδελφείας ἐν τῶ παρόντι, διὰ νὰ μὴ ἐπιρροτίσωμεν τὸν λόγον μὲ πράγματα μάταια. θέλομεν τῆς ἐκθέσει ὅμως εἰς εἶνα ἀδελφίμα τῆ παρόντος Κεφαλαίου, λόγω μόνον φιλολογίας, καὶ διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι ἀγνοῶμεν ἐκεῖνα, ὅπῃ ἦτον ἡ ἀσπδὴ ὅλων τῆς Σχολείων τῶσας αἰῶνας.

Μεθεῖ λοιπὸν μόνον νὰ εἰδοποιήσωμεν, ὅτι εἶναι καὶ κάποιοι συλλογισμοί, οἱ ὁποῖοι ἔχον τὰ τετάρτα καὶ τὰ δύο, ἢ κατ' ἕκαστα, ἢ ἐπὶ μέρους, χωρὶς νὰ ἔχον καμμίαν πρότασιν καθόλας, εἰς τὴν ὁποῖαν περὶ εἰσασιν ἠμπορεῖσε νὰ φανῆ, ὅτι δὲν ἐφαρμόζεται ὁ κανὼν, ὅπῃ ὁξεδώκαμεν. Τέτοιοι εἶναι οἱ δύο ἐπόμενοι συλλογισμοί.

α.) Τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συὴ τρισὶν εἶναι ἴσον μὲ πρῶτε.

Τὸ κεφάλαιον τῆς τεσσάρων συὴ ἐνὶ εἶναι ὁμοίως ἴσον μὲ πρῶτε.

Λοιπὸν τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συὴ τρισὶν εἶναι ἴσον μὲ τὸ κεφάλαιον τῆς τεσσάρων-συὴ ἐνὶ.

β.) Ἡ ψυχή εἶναι ἕσία νοητική.

Ἡ ὕλη δὲν εἶναι ἕσία νοητική.

Λοιπὸν ἡ ψυχή καὶ ἡ ὕλη δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἕσία.

Οἱ τοῖστοι ὅμως συλλογισμοί, ἀγκαλὰ καὶ νὰ φαίνωνται πῶς εἶναι συλλογισμοί, εἶναι μ' ὅλον τῆτο καθαρά ἐνθυμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μείζων καθό-

λα πρότασις ὑπονοεῖται, καὶ ἡ ἐλάσων διαίρεται εἰς δύο προτάσεις.

Διὰ τὴν εἰς τὸν πρώτον συλλογισμόν ὑπακέεται φανερά ἔξωθεν, ὅτι τὰ κεφάλαια, ὅπῃ δίδεν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, εἶναι ἴσα ἀλλήλοις· ἢ ὅποια πρότασις, ἀφ' ἧς τεθῆ, ὁ ἀληθὴς συλλογισμὸς θέλει εἶναι τοῖστος.

Τὰ κεφάλαια, ὅπῃ δίδεν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, εἶναι ἴσα ἀλλήλοις.

Ἀλλὰ μὴ τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συν τρισὶν δίδει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, ὅπῃ δίδει τὸ κεφάλαιον τῆς τεσσάρων συν ἐνὶ.

Ἄρα τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συν τρισὶν εἶναι ἴσον τῷ κεφαλαίῳ τῆς τεσσάρων συν ἐνὶ.

Εἰς τὸν δεύτερον ὁμοίως ὑπακέεται, ὅτι ὅλα τὰ πράγματα, ὅπῃ διαφέρουν ἀπ' ἀλλήλων εἰς μίαν ἰδιότητα ἐσιώδη, δεῦν ἢμπορῶν νὰ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐσία· τὸ ὅποῖον ἀφ' ἧς προσηθῆ προκύπτει ὁ ἀληθὴς συλλογισμὸς ἔτος.

Τὰ πράγματα, ὅπῃ διαφέρουν εἰς μίαν ἰδιότητα ἐσιώδη δεῦν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐσία.

Ἀλλὰ μὴ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη διαφέρουν, καθ' ὅ,τι ἐσιωδῶς ἢ μία εἶναι νοητικὴ, καὶ ἢ ἄλλη δεῦν εἶναι διανοητικὴ.

Λοιπὸν ἢ ψυχὴ καὶ ἢ ὕλη δεῦν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐσία.

Περὶ Παραλογισμῶν, ἢ Ψάδουσυλλογισμῶν,
ἐ ἦ αἰτίων, ὅς ὧν προκύπτουσι.

Κατὰ δύο ἔοπες, λέγουσιν οἱ Διαλεκτικοί, ἢ μπο-
ρεῖ εἷς συλλογισμὸς νὰ εἶναι ψεύδης· καὶ τὴν ὕλην
καὶ τὸ γῆμα· καὶ ὕλην μὲν ἐννοῦν τὰς ἰδίας προ-
τάσεις· γῆμα δὲ τὴν συνάφειάν τε καὶ τὴν συλλογι-
στικὴν κανόνα. Ψεύδης λοιπὸν καὶ τὴν ὕλην θέλει
εἶναι ὁ συλλογισμὸς, ὅποτεν εἶναι ψεύδης τὸ εἷς,
ἢ τὸ ἄλλο ἄπο τὰ τεθέντα· καὶ καὶ τὸ γῆμα, ὅποτεν
ἡ συνέπεια δὲν συνάγεται κανονικῶς ἄπο τὰ τεθέν-
τα· καὶ σοχαζόμενοι ὅλοι σχεδὸν ὡς ἀνωφελεῖς τὸ νὰ
ἀνακαλύψωσιν τὰ ἐλαττώματα, ὅπερ ἢμποροῦν νὰ κά-
μωσιν εἷς συλλογισμὸν ψεύδη καὶ τὴν ὕλην, ἐναχο-
λήθησαν ὅλως δι' ὅλα εἰς τὸ νὰ ἀδραστήσωσιν τὰς ἀε-
φόρας ἔοπες, καθ' ἕνα ἢμπορεῖ νὰ γῆναι ψεύδης καὶ
τὸ γῆμα.

Εἰ γὰρ ὅμως νομίζω ὅτι ἄπο τῶν ψάδουσυλλογι-
σμῶν, ὅπερ ἀνιχνύονται καθ' ἑκάστην, πολλὰ ὀλίγοι
εἶναι ἐλλειπῆς καὶ τὸ γῆμα· καὶ εἰς ἐναντίας οἱ πε-
ρισσότεροι ἐλλείπουν καὶ τὴν ὕλην.

Διὰ τί ποῖος ἢ θελεῖν εἶναι τὸσον δὴθης, ὡς ἀ-
πὸ δύο τεθέντα ὀρθὰ καὶ κανονικὰ, ἢ νὰ μὴ ἢμπο-
ρῆ νὰ συμπεράνη μίαν κανονικῶς συνέπειαν, ἢ νὰ
θέλη νὰ ἐπιφέρῃ μίαν ψεύδη; Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ
ὀρθὰ τεθέντα, φέρει εἰπεῖν·

Κάθε ἀρετὴ πρέπει νὰ ἀγαπᾶται,

Ἡ δὲ ποίῃα εἶναι μία ἀρετὴ·

Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅπερ νὰ μὴ ἰξούρη νὰ συμ-
περάνη τὴν συνέπειαν, ὅτι ἡ δὲ ποίῃα πρέπει νὰ
ἀγαπᾶται; ἢ ποῖος εἶναι τὸσον ἀνόητος, ὡς νὰ θέ-
λη νὰ συμπεράνη μίαν συνέπειαν ἐναντίαν, ὅτι ἀπὸ
ἡ δὲ

ἢ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾶται; ἢ τὸσον μάταιος
 καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὥστε νὰ συμπεραίνῃ συλλογίας παντά-
 πασι ξύνας, καθὼς ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι τὸ καθόνος;
 ἢ ἢ ὁποῖα εἶναι θεῖον πρᾶγμα; ἢ ἢ ὁποῖα εἶναι
 καλλιτέρα ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, ἢ ἄλλο ποῖστον;

Ὡς τὸ ψεῦδος τῶν συλλογισμῶν ἤρπεται ὡς ἐπὶ τὸ
 πλεῖστον ἀπὸ τὸ ψεῦδος τῶν τεθούτων, καὶ μάλιστα τῆς
 μείζονος. Μείζονα ἐνοῶ ἐδῶ τὴν καθόλου πρότασιν,
 μ' ὅλον ὅπῃ οἱ Διαλεκτικοὶ συνηθίζον νὰ ὀνομάζον
 μείζονα τὴν πρώτην καὶ τὴν δεύτεν, εἴτε καθόλου ἢ
 θελον εἶναι, εἴτε ἐπὶ μέρος, εἴτε καὶ καθ' ἕκαστα.

Οἱ Συλλογισμοὶ ἀδεδείγματος χάριν.

Ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους, εἶναι
 φυτόν.

Ἀλλὰ μὴ τὸ κοράλι ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους.

Ἄρα τὸ κοράλι εἶναι φυτόν.

(ὁ ὁποῖος ἢμπορεῖ νὰ διατεθῇ καὶ ἔτσι.

Τὸ κοράλι ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους.

Ἀλλὰ μὴ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλά-
 δους εἶναι φυτόν.

Ἄρα τὸ κοράλι εἶναι φυτόν.) εἰς τὸν ὁποῖον καὶ
 ὅπως ἀλλέως διατεθῇ, ἢ κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὸ μείζων
 εἶναι πάντα ἢ καθόλου, δηλ. ἢ, ἐκεῖνο ὅπῃ ἔχει σέ-
 λεχος καὶ κλάδους εἶναι φυτόν. αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς
 λέγω εἶναι ψευδέστατος ὄχι διὰ τὸ γῆμα, ἀλλὰ διὰ
 τὸ εἶναι ψευδὴς ἢ καθόλου πρότασις, ὅπῃ λέγει,
 ὅτι διὰ νὰ εἶναι φυτόν ἀρκεῖ νὰ ἔχη σέλεχος καὶ κλά-
 δους. καὶ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους, ὑ-
 πάγεται εἰς τὸ γῆμα τῶν φυτῶν. Ὀμοίως καὶ οἱ συλ-
 λογισμοί.

Αἱ τίγρεις εἶναι ζῶα,

Οἱ λέοντες εἶναι ζῶα,

Δοιπὸν οἱ λέοντες εἶναι τίγρεις.

Ἡ

Οἱ πάνθηρ δὲν εἶναι τίγρεις,

Οἱ πάνθηρ δὲν εἶναι λέων,

Λοιπὸν ὁ παύθηρ εἶναι λεοπάρδαλις·) εἶναι ψεύδεται καὶ οἱ δύο, ὅχι διὰ τὸ γῆμα, καθὼς διιχνεύονται οἱ Διαλεκτικοί, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕλην, ὅ ἔστι διὰ τὸ ψεῦδος τῆς καθόλου προτάσεων, ὅπως ὑπακούονται εἰς αὐτές.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ δύο συλλογισμοί, μὲν ὅλον ὅπως φαίνονται τέτοιοι, δηλαδὴ συλλογισμοί, ἐπειδὴ ἔχον καθόλου βεῖς προτάσεις, δεῦν εἶναι ὁμῶς ἀληθινοὶ συλλογισμοί, καθὼς ἐδείχθη ὀλίγον προημέτερα, ἀλλὰ ἐνθυμήματα, εἰς τὰ ὅποια ὑπακούεται ἕξωθεν εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἢ καθόλου πρότασις, ὅτι ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα· εἰς δὲ τὸ δεύτερον· ἢ, ἐκεῖνο ὅπως δεῦν εἶναι τίγρις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις· αἱ ὅποια, ἀφ' ἑ προσεθεῖν, μᾶς δίδον τὰς δύο ἐπομύεις συλλογισμούς·

Ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα·

Ἀλλὰ μὲν ἢ τίγρις καὶ ὁ λέων εἶναι ζῶα·

Ἄρα ἢ τίγρις καὶ ὁ λέων εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα·

Καὶ ἐκεῖνο, ὅπως δεῦν εἶναι τίγρις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις·

Ἀλλὰ μὲν ὁ παύθηρ δεῦν εἶναι τίγρις, μήτε λέων·

Ἄρα ὁ παύθηρ εἶναι λεοπάρδαλις·) τὰς ὁποίας συλλογισμούς καὶ τὰς δύο, ὅσον διὰ τὸ γῆμα, δεῦν ἢ μπόρῃ νὰ τὰς μεμφοῖταις.

Τὸ ἐλάττωμάτης λοιπὸν δεῦν εἶναι κατ' ἑδούα τρόπον εἰς τὸ γῆμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ὕλην, τὰτ' ἔστιν εἰς τὸ ψεῦδος τῆς δύο καθόλου προτάσεων, ὅπως λέγειν, ὅτι ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καὶ ὅτι ἐκεῖνο ὅπως δεῦν εἶναι τίγρις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις.

Αὐτὸς ὁ ὄχλος, ὁ ὅποιος, ὀδηγέμενος μερικαῖς φεραῖς ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, συλλογίζεται καλλίτερα ἀπὸ τὰς Διαλεκτικὰς, δείχνει ἀρκετὰ ὅτι γνωρίζει πῶς τὸ ἐλάττωμα τῶν δύο φαινομένων συλλογισμῶν, συρίζεται εἰς τὴν ὕλην, καὶ ὅχι εἰς τὸ γῆμα· ἐπειδὴ ἀνίσως θελήσω νὰ ἀποδείξω εἰς αὐ-

Τὸ νὰ ἀληθεύῃ ὁμῶς εἰς εἷς συλλογισμὸν πε-
 ριασότεροι ἄπὸ τρεῖς ὅροι, ἢμπορεῖ νὰ ἀπολεθῆσῃ καὶ
 κοντὰ εἰς τὰς φροῖμας, ἢ διὰ κακίαν, ἢ διὰ ἀγνοίαν·
 καὶ τῆτο γίνεται ὁπότεν εἷας καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος λαμ-
 βαίνεται εἰς δύο ἐννοίας διαφορετικάς. Τέτοιος ἦθε-
 λον εἶναι ὁ συλλογισμὸς·

Τὰ ἀλμυρὰ κρέατα κάμνυν τὸν ἀνθρώπον νὰ

πίνῃ·

Τὸ πίνειν σβύει τὴν δίψαν·

Λοιπὸν τὰ ἀλμυρὰ κρέατα σβύν τὴν δίψαν·
 εἰς τὸν ὅποιον τὸ πίνειν λαμβάνεται πρῶτον μὲν ὡς
 ἄποτέλεσμα τῆς δίψας, ὅπερ προξενῇ τὰ ἀλμυρὰ
 κρέατα, ἔπειτα δὲ ὡς αἴτιον τῆς σβέσεως τῆς αὐτῆς
 δίψας· καὶ τὰ ἀλμυρὰ κρέατα πέρνονται πρῶτον ὡς
 αἴτιον τῆς δίψας, καὶ ἔπειτα ὡς αἴτιον τῆς σβέσεώς
 τῆς. Τέτοιος ἦθελον εἶναι καὶ ἕτος ὁ ἄλλος·

Ἐκεῖνο ὅπερ ἀνάπτει, εἶναι ἀληθινὸν πῦρ·

Ὁ οἶσρος ἀνάπτει τὴν ψυχὴν·

Λοιπὸν ὁ οἶσρος εἶναι ἀληθινὸν πῦρ.) εἰς τὸν
 ὅποιον τὸ ἀνάπτον ἐλήφθη πρῶτον εἰς τὴν φυσικῶν καὶ
 καὶ τὸ γράμμα σημασίαν, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς μεταφο-
 ρικῶν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχωμεν μὲ ἀκρίβειαν με-
 γάλῳ, ὅπερ οἱ ὅροι εἰς τὸν συλλογισμὸν νὰ λαμβά-
 νωνται ἀκριβῶς εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς ὅλας
 τὰς ἀφαιρέσεις, ὅπερ γίνονται εἰς αὐτόν· ἐπειδὴ εἶ-
 παμεν ἤδη, ὅτι τὸ συλλογίζεσθαι συνίσταται εἰς τὸ
 συγκρίνειν δύο ιδέας μὲ μίαν τρίτην, διὰ νὰ συνα-
 χθῆ ἄπὸ τῆς συμφωνίας, ἢ διαφορίας τῆς δύο πρὸς
 αὐτὴν τὴν τρίτην, αὐτὴν συμφωνῆν, ἢ διαφορῆν καὶ αὐ-
 τὰ πρὸς ἀλλήλας. Ὁμοίως λοιπὸν καὶ ὁ συλλογισμὸς
 δεῦν ἢμπορεῖ νὰ συνίσταται εἰς ἄλλο, ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ
 δείξῃ ὅτι αἱ δύο πρῶται ιδέαι συμφωνῆν, ἢ διαφο-
 ρῆν μὲ αὐτὴν τὴν τρίτην. Θέλω, φέρ' εἰπεῖν, νὰ
 δείξω, αὐτὸν ὁ ἀὴρ εἶναι σῶμα· δείχνω ὅτι αὐτὰ αἱ
 δύο ιδέαι συμφωνῆν μὲ τὴν τρίτην τῆς βαρύτητος· καὶ

94 Τμήμ. Γ'. Περί Ἐπιχειρήσεων.

εἰς τὸν συλλογισμόν, ὅπῃ κἀμνω, οἱ ὅροι εἶναι τρεῖς μόνοι ἀντιστοιχῶντες μὲ τὰς τρεῖς ιδέας, ὅπῃ ἀδρα-βάλλονται· τῶν ἑσιν εἷς ἐλάσσων, ὅπῃ εἶναι ὁ, αἴρ, εἷς μείζων, ὅπῃ εἶναι ὁ, σῶμα· καὶ εἷς μέσος, ὅπῃ εἶναι ὁ, βαρύν.

Ἀνίσως ὁμῶς κἀνόνας ἀπὸ τέτρως τὰς τρεῖς ὅρους, καὶ μάλιστα ὁ μέσος, (εἴθε συμβαίεν συχνότερα τὰ σφάλματα) ληφθῆ εἰς δύο ἐννοίας ἁεφόρους, οἱ ὅροι δὲν θέλουν εἶναι πλέον τρεῖς, ἀλλὰ τέσσαρες, καὶ ἀπὸ αὐτῶν δὲν ἔμπορεῖ νὰ συναχθῆ τίποτε, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχεν πλέον ὁ μείζων, καὶ ὁ ἐλάσσων ὅρος εἷς κοινὸν σημεῖον συγκρίσεως, καὶ εἷς κοινὸν μέτρον· ὁ δὲ τί ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ θέλει κείνη πᾶσι τῆς ἰσότητος, ἢ ἀισότητος δύο σωμάτων, ἀνίσως τὸ εἷς μετῆται μὲ μίαν ὀρθεῖαν γραμμῇ, καὶ τὸ ἄλλο μὲ μίαν καμπύλῳ;

Ὅμως καὶ τὸ ἐλάττωμα τέτων τῶν συλλογισμῶν, ὅπῃ συγκροτῶνται ἀπὸ τεσσάρων ὅρων (εἴτε ἀληθινοὶ συλλογισμοὶ ἢ θέλουν εἶναι, εἴτε καὶ φαινόμενοι), εὐκολὰ διακρίνεται ἀπὸ μόνῳ τῷ ἐξέτασιν τῆς μείζονος, ἢ προσκειμένης, ἢ καὶ νοσημένης. Παραδείγμα-τος χάριν εἰς τὸν πρῶτον ἀπὸ τῶν εἰρημύων συλλογισμῶν ὑπακίβεται ἡ, ἐκεῖνο ὅπῃ κἀμνει τινὰ νὰ πί-νη σβέσει τῷ δίψῳ, τὸ ὁποῖον εἶναι ψεῦδες· ἐπει-θὴ ἡ σβέσις τῆς δίψας προξενεῖται ἀπὸ τὸ πίνειν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ κἀμνει νὰ πίη. Ὅμοίως καὶ εἰς τὸν δεύτερον εἶναι ψεῦδες ἡ πρότασις, ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνάπτει εἶναι ἀληθινὸν πῦρ, ὅποταν τὸ, ἀνάπτει τὸ ἐκλαμβάνεν ἐν ταύτῃ καὶ εἰς τῷ κρείαν ἐννοίαν, καὶ εἰς μεταφορικῇ· ἀπὸ τὸ ὁποῖον τῶν φαίνεται πᾶσι-στότερον ἢ καθολικότης τῆ ἐκδοθέντος κανόνος μας πε-ρὶ τῆ κείναι τῷ ἀλήθειαν, ἢ τὸ ψεῦδος ὁποιοδή-ποτε ἀπλῶς συλλογισμῶν, ὅπως καὶ ἀν' ἡθέλων εἶναι συγκεκριμένης.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ Συλλογισμῶν Σωθέτων.

Σωθέτοι ὀνομάζονται οἱ συλλογισμοὶ, ὅποτεν τὸ μείζον τῶν προτεθέντων εἶναι μία πρότασις σωθέτος.

Λοιπὸν ἀναμεταξὺ εἰς τὰς σωθέτας προτάσεις ἐκείνας, ὅπερ ἀπαιτῶν συχνότερα εἰς τὰς συλλογισμας, εἶναι αἱ ὑποθετικαί, αἱ συμπλεκτικαί, καὶ αἱ διαζευκτικαί· ὅθεν εἰς αὐτὰ τὰ τέλια εἶδη διατέλλονται καὶ οἱ σωθέτοι συλλογισμοί.

§. Α'.

Περὶ τῶν Ὑποθετικῶν.

Ὑποθετικοὶ συλλογισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἢ μείζων εἶναι πρότασις ὑποθετικὴ, καθὼς· ἀπίσως ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῶν, πρέπει νὰ εἶναι ὡς ὑπέριπτος Δημιουργός, ὅπερ τῶν ἔδωκε τὴν ὕπαρξιν· ἀλλὰ μὴ ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῶν· λοιπὸν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ ὑπέριπτος Δημιουργός.

Εἰς τὴν ὑποθετικὴν πρότασιν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ δηλοῖ τὴν ὑπόθεσιν, ὀνομάζεται ἡγεμῶν, καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἀποφαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτηται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πρότασιν, λέγεται ἐπόμενον.

Λοιπὸν εἰς πᾶντε πῶσαις κυρίως μεταχειριζόμεθα τὰς ὑποθετικὰς συλλογισμας.

Α'. Ὅποτεν ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἡγεμῶν δείχνηται ἢ ὕπαρξις αὐτῆς ἐπόμενον· καθὼς, ἀπίσως ὑφίστανται εἰς πολλὰς τῶν Μίδροι, καὶ κισηρίδες (ἐλαφρόπελαις), καὶ τὰ ἑπίλοιπα σημεῖα τῶν κρατῶν,

96 Τμήμ. Γ'. Περί Ε' επιχειρήσεων.

ρων, πρέπει να ἦτον μίαν φοράν ἐκεῖ κρατῆρες· ἀλλὰ μὴ αὐτὰ τὰ σημεῖα δίδσκονται εἰς πολλὰς τόπας· λοιπὸν ἐκεῖ πρέπει να ἦτον μίαν φοράν κρατῆρες.

Διὰ να εἶναι ὁμῶς κατηγορηκοὶ αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ, πρέπει πρῶτον να ἀληθεύῃ τὸ ἠγόμενον. β'. Ἐποὶ τὴν ὑπαρξίν τῶ ἠγεμνῶς να συνάγεται ἀναγκαίως καὶ ἡ ὑπαρξίς τῶ ἐπομνῶς· ἐπειδὴ δὲν ἠθελεν εἶναι ὀρθὸς συλλογισμὸς ἀν εἶπῃ τινὰς· ἀνίσως ἡ Σελῶν εἶναι πλανήτης, πρέπει να ἔχη τῶς κατοίκους της· ἀλλὰ μὴ ἡ Σελῶν εἶναι πλανήτης· λοιπὸν ἔχει τῶς κατοίκους της· ἐπειδὴ ἔποὶ τὸ να εἶναι πλανήτης δὲν ἔπεται ἀναγκαίως καὶ να εἶναι κατοικημνῶς.

β'. Ὅποταν ἔποὶ τὴν ἀνυπαρξίαν ἐνὸς ἠγεμνῶς, δείχνηται ἡ ἀνυπαρξία ἐνὸς ἐπομνῶς, ὡς ὁ συλλογισμὸς, ὅπῃ ἀπαντῆμν συχνότατα. Ἀνίσως ἔπταιον, ἡμν ἀξίος ἐλέγχου· ἀλλὰ μὴ δὲν ἔπταισα· λοιπὸν δὲν εἶμαι ἀξίος ἐλέγχου.

Εἰς τῶς τῶς συλλογισμῶς πρέπει να ἀληθεύῃ ἀ. ὅτι δὲν ὑπάρχει τὸ ἠγόμενον. β'. ὅτι μὴ ὑπάρχωντας τὸ ἠγόμενον, δὲν πρέπει να ὑπάρχη μήτε τὸ ἐπόμενον. Διὰ τῶτο ματαία ἔπολογία ἠθελεν εἶναι εἰς ἐνα ἀνθρώπον ρυπαρὸν (ἀπασρον) ἀν ἔλεγχου· ἀνίσως τὸ να εἶναι τινὰς ρυπαρὸς ἦτον ἀμάρτημα, ἦτον ἀξίον ἐλέγχου· ἀλλὰ μὴ δὲν εἶναι ἀμάρτημα· λοιπὸν δὲν εἶναι ἀξίον ἐλέγχου· ἐπειδὴ ἀξία ἐλέγχου δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀμαρτήματα.

γ'. Ὅποταν ἔποὶ τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς ἐπομνῶς δείχνηται ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς ἠγεμνῶς, καθῶς· ἀνίσως δὲν ὑπῆρχεν ὁ ὑπέρτατος Δημιουργὸς τῶ παντός, δὲν ὑπῆρχε μήτε τὸ παῦ· ἀλλὰ μὴ τὸ παῦ ὑπάρχει· λοιπὸν ὑπάρχει καὶ ὁ ὑπέρτατος Δημιουργὸς τῶ.

Διὰ να ἀληθεύῃ αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ, πρέπει να εἶναι ἀληθινὸν ἀ. ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον. β'. ὅτι τὸ ἐπόμενον δὲν ἠμπορεῖ να ὑπάρχη χωρὶς τὴν ὑπαρξίν τῶ ἠγεμνῶς. Ὅθεν ματαίως ἔλεγον οἱ Πε-

ειπαθητικοί· ανίσως δὲν ὑπῆρχον εἰς τὰ σώματα ἢ συμπάθεια, ἢ μαγνήτις, καὶ ὁ σίδηρος δὲν εἴλκυον εἴνα τὸ ἄλλο· ἀλλὰ μὴ αὐτὰ ἔλκυν εἴνα τὸ ἄλλο· ἄρα ὑπάρχει εἰς τὰ σώματα ἢ συμπάθεια· ἐπειδὴ ἢ ἔλξις τῷ σιδήρῳ, ἢ τῆς μαγνήτιδος δὲν δείχνει τελείως τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποκειμένης συμπαθείας τε.

Δ'. Ὄταν εἴξῃ ἐναντίας ἀπὸ τῆς ἀνυπαρξίας τῷ ἐπομῶς δείχεται ἢ ἐνυπαρξία τῷ ἠγεμῶς· καθὼς εἶναι ὁ συλλογισμὸς τῷ Ἀγίῳ Αὐγεσίνας· ανίσως ἀπολλύετο καὶ εἴνας ἀπὸ τῆς ἐκλεκτῆς, ἐφύδεται ὁ Θεός· ἀλλὰ μὴ ὁ Θεός δὲν φύδεται· λοιπὸν κἀνενας ὅσο τῆς ἐκλεκτῆς δὲν ἀπολλύεται.

Εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῶν συλλογισμῶν πρέπει α'. νὰ εἶναι ἀληθῆς ἢ ἀνυπαρξία τῷ ἐπομῶς. β'. νὰ ἀληθεύῃ ὅτι ανίσως ὑπῆρχε τὸ ἠγεμῶν, ἢ θελον ὑπάρχει ἢ τὸ ἐπέμῶν. Διὰ τῆτο φύδῆς συλλογισμὸς ἠθελον εἶναι, αὐ ἔλεγε τινάς· ανίσως οἱ Κινέζοι ἦτον ἀπιστοί, ἠθελον εἶναι Μωαμεθανοί· ἀλλὰ μὴ δὲν εἶναι Μωαμεθανοί· λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπιστοί· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, ὅτι εἴνα νὰ εἶναι τινάς ἀπιστος νὰ εἶναι Μωαμεθανός.

Ε'. Ὄποταν ἀπὸ τῆς ἔλλειψιν εἴδος πράγματος συνάγεται ἢ ἀνάγκη εἴδος ἄλλῃ· καθὼς, ανίσως ὁ ἀνθρώπος ἐγινῆνταν μὲ ὅλας τὰς ἀναγκαίας μαθήσεις, δὲν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὰς μάθῃ· ἀλλὰ μὴ δὲν γινῆνται μὲ αὐτάς· λοιπὸν πρέπει νὰ τὰς μάθῃ.

Ὁ ὁποῖος συλλογισμὸς ἠμπορεῖ νὰ ἐκφραθῇ ἀκόμι καὶ ἔπος· ανίσως ὁ ἀνθρώπος δὲν ἐγινῆνταν μὲ τὰς ἀναγκαίας μαθήσεις, ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὰς μάθῃ· ἀλλὰ μὴ δὲν γινῆνται μὲ αὐτάς· λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς μάθῃ.

Εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ εἶναι ἀληθῆς α'. ἢ ἔλλειψις τῷ εἴδος πράγματος. β'. ἢ ἀνάγκη τῷ ἄλλῃ. Ὄθεν ἀναπόλεθος ἠθελον εἶναι ὁ συλλογισμὸς εἴδος κλέπτει, ανίσως ἔλεγει· αὐ εἶχα ἐδικάμε, δὲν ἔκλεπτον τὰ τῶν ἄλλων· ἀλλὰ μὴ δὲν ἔχω· λοιπὸν πρέπει

πει γὰρ κλέψω τὰς ἄλλας· ἐπειδὴ ἄπο τὸ νὰ μὴ ἔ-
 χῃ ἐδικάτω δὲν ἔπεται ἡ ἀνάγκη τῆ, ὅτι πρέπει νὰ
 συγχίξῃ τὰς ἄλλας, ἐν ᾧ ἡμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ
 αὐτὸς μὲ ἕῳπον τιμημῶν καὶ δίκαιον. Ψυδὸς παρο-
 μοίως ἦτον καὶ ὁ συλλογισμὸς τῆς Καρτεσιανῶν, ὅτι ἀ-
 νίσως ἡ ἰδέα τῆ Θεῶ δὲν ἀποκτᾶται ἀμέσως διὰ τῆς
 αἰδήσεων, εἶναι ἔμφυτος· ἀλλὰ μὴ ἀμέσως διὰ τῆς
 αἰδήσεων δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς,
 ὄντας ἀσώματος, δὲν ἐνεργεῖ εἰς τὰς αἰδήσεις· λοι-
 πὸν ἡ ἰδέα τῆ Θεῶ εἶναι ἔμφυτος· ἐπειδὴ ἄπο τὸ νὰ
 μὴ ἀποκτᾶται αὐτὴ ἡ ἰδέα ἀμέσως διὰ τῆς αἰδή-
 σεων, δὲν ἔπεται ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἔμφυτος, ἐπει-
 δὴ ἡμπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ, καθὼς καὶ ἀποκτᾶται, διὰ
 συλλογισμῶ.

§. Β'.

Περί Συμπλεκτικῶν.

Συμπλεκτικοὶ λέγονται οἱ συλλογισμοὶ ἐκεῖνοι,
 εἰς τὰς ὁποίας ἡ μείζων εἶναι πρότασις συμπλεκτι-
 κή, καὶ ἀποφατικὴ ἐνταύτῃ, καθὼς· κανένας δὲν ἡμ-
 πορεῖ νὰ εἶναι ἐνταύτῃ εἰς τὴν Πρώμην, καὶ εἰς τὸ
 Παρίσι· ἀλλὰ μὴ ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα καιρὸν ἦτον εἰς
 τὴν Πρώμην· λοιπὸν δὲν ἦτον τότε εἰς τὸ Παρίσι.

Διὰ τὰ ἀληθεύον αὐτοὶ οἱ Συλλογισμοὶ, πρέπει
 τὰ δύο πράγματα νὰ εἶναι ἀσύμπτωτα, καὶ νὰ ἀπο-
 κλείωνται ἀπ' ἀλλήλων, εἰς ἕῳπον ὅπε ὄντας εἷνα,
 νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ εἶναι τὸ ἄλλο. Ὅθεν ψυδὸς ἡ-
 θελεν εἶναι, αὐ ἔλεγε τινὰς· δὲν ἡμπορεῖ εἷνας εἰς
 τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ κοιμᾶται ἡσυχᾶ, καὶ νὰ ὀδύῃ·
 ἀλλὰ μὴ ὁ δεῖνα ὀδύει· λοιπὸν δὲν κοιμᾶται· ἐ-
 πειδὴ αὐτὰ τὰ δύο συμπίπτειν, καὶ ἡμπορῶν νὰ εἶναι
 εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τὰ δύο, μάλιστα ὅταν ταξι-
 δέῃ τινὰς εἰς τὸ πλοῖον.

§. Γ'.